

Høringssvar fra Landslaget for norskundervisning (LNU) til utkast til ny læreplan i norsk, våren 2019

---

1. Uttrykker læreplanen tydelig det viktigste alle elevene skal lære?

Delvis enig

LNU mener at læreplanen delvis uttrykker det viktigste elevene skal lære i norsk. Se svar på andre spørsmål for kommentarer og forslag til endringer.

Noe av det viktigste vi legger frem i dette høringssvaret er:

- At læreplanutkastet i norsk på flere vis tydeliggjør sammenheng og progresjon gjennom det trettenårige faget, og at utkastet vektlegger utforskende og problemløsende arbeidsmåter. Dette er takter som besvarer ønsket om læreplaner som legger til rette for dybdelæring.
- At det er utfordringer både i utkastet og ved læreplangruppas og norskfagets rammer som fører til risiko for hvorvidt det som peker mot dybdelæring i utkastet vil føre til endring i praksis.
- At en realisering av dybdelæringspotensialet i planen krever gode rammer for implementeringen med gode rom for profesjonsfelleskapets arbeid med planen over tid; en reduksjon av antallet standpunktteknikker på 10. trinn og vg3 SF; vurdering av eksamen(sordningen).
- At ønsket om å tydeliggjøre progresjon i planen noen steder går på bekostning av de yngste elevenes tilgang til faglig relevante tenke- og arbeidsmåter, og at progresjon i større grad bør skrives som økende kompleksitet og mangfold i de tekstene elevene leser og skriver, samt i større grad av presisjon i fagspråket enn i en bevegelse fra å lese til å tolke, reflektere, argumentere og vurdere.
- At kreativ skriving videreføres gjennom hele vgs i form av essayskriving. Essaysjangeren inviterer til både refleksjon og utforskning, og vi ønsker denne sjangeren tilbake i norskplanen på vgs.
- At forståelsen av muntlig nabospråk er viktig og bør komme frem som kompetansemål i planen.
- At planen i enkelte kompetansemål er unødvendig åpen, og at ord som "sang" bør være med på de lavere årstrinnene, og at ord knyttet til dramaaktiviteter som dramatisering og rollespill bør gå igjen flere steder i planen.
- At verbene som sier hvordan elevene skal jobbe med tekster på vgs bør endres
- At planen bør åpne for at elevene også leser sakprosa som del av de kulturhistoriske tekstene
- At det er flere uklarheter i valg av hvilke sjangere elevene skal skrive i på ulike trinn på vgs.

2. Gir læreplanen tilstrekkelig handlingsrom for skolen og lærerne?

Svaralternativ: Hverken eller

Læreplanen i seg selv gir ganske stort handlingsrom i og med sine strukturerende kjerneelement, tverrfaglige tema, grunnleggende ferdigheter, tekster om undervisvurdering og til dels svært åpne kompetansemål.

Det kan også være en viss fare for at de åpne og vide kompetansemålene gir lærerne *for stort* handlingsrom og for lite støtte. De forutsetter trygge lærere med høy faglig kompetanse og et sterkt profesjonsfelleskap som gir veiledning i tekst- og metodevalg. Det er også en fare for at den åpne læreplanen vil gi lærebøkene og lærebokforlagene mye makt; de valgene de gjør i sine lærebøker og nettressurser kan komme til å styre undervisningen i like stor grad som selve læreplanen. Her hviler det et stort ansvar på lærerutdanningen og på skoleeier for å bidra til at lærerne er kompetente.

Det er også veldig positivt at det foreslås en ordning med færre karakterer på 8. og 9.trinn og på vg1 og vg2. Antallet karakterer er styrende for organiseringen av undervisningen, så dette gir langt bedre handlingsrom for deler av ungdomsskolen og videregående skole. Fortsatt skal det være tre karakterer på 10.trinn og vg3. Det synes LNU er uheldig fordi det bidrar til mindre handlingsrom på de to viktige årstrinnene. Vi er klar over at det har vært utenfor læreplangruppas mandat å endre antall karakterer, men dette er noe man må gjøre noe med blant annet for å gi bedre handlingsrom for skolen og lærerne.

Eksamen er et annet element som virker styrende på undervisningen. Det er positivt at det er nedsatt en eksamensgruppe som skal vurdere eksamensordningen, men uheldig at ulike forslag ikke diskuteres parallelt med læreplanfornyelsen.

3. Gir læreplanen rom for en aktiv og medvirkende elev slik eleven er beskrevet i overordnet del?

I begynneropplæringen og småskolen bør muntlige ferdigheter fremheves i kompetansemålene. Det er viktig at det gis rom for elevene til å bruke sitt eget språk i møte med faget. Forskning tyder på (se f.eks. Skaftun & Wagner) at elevene i svært liten grad bruker stemmen sin i norskfaget i begynneropplæringen og i svært liten grad får uttrykke egne tanker om og i møte med fagstoffet ved hjelp av sitt muntlige språk. En slik praksis er i

strid med sentral teori om språklig utvikling. Møtet mellom elevenes hverdagspråk og -erfaringer og fagspråk og -erfaringer er helt sentralt for deres begrepelige utvikling, for deres dybdeforståelse av fagets begreper, for at deres stemme i faget anerkjennes, og for elevenes opplevelse av demokrati i praksis. Disse aspektene er i ganske stor grad dekket av teksten om underveisvurdering etter 2. trinn, men for å styrke møtet mellom hverdagspråk/-erfaringer og fagspråk/-erfaringer foreslår vi følgende endringer:

- Kompetansemålet etter 2. trinn “lytte til skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk og samtale om innholdet” revideres og utvides til “samtale om innhold og form”. En endring av “innholdet” til “innhold” åpner opp for ulike forståelser av tekstene og gir slik rom for elevenes individuelle stemmer i faget. Tilføyingen “og form” gir elevene mulighet til å sette egne ord på relevante faglige erfaringer.
- Sjangrene sanger, regler og eventyr bør tas inn i småskolen. Sang, rim og regler tillater elevene å være aktive og bruke sin egen stemme i faget, til å bli kjent med språk i vid forstand, til å oppleve fellesskap gjennom aktiv deltakelse i faglige aktiviteter og faglig relevante tekster. Både sanger, regler og eventyr er sjangre hvor det muntlige og skriftlige møtes, og sjangrene åpner for å la elevene bli kjent både med kulturelt mangfold og felles kulturelle referanser (i tråd med overordnet del og med formuleringene i Fagets relevans).
- Ord og uttrykk fra dramaaktiviteter er helt tatt ut av læreplanen i norsk. Ulike former for dramatiseringer og bruk av roller fungerer godt for å aktivisere elevene og kan bidra til både refleksjon, og til å se ting fra flere synsvinkler. Mange elever har behov for alternative læringsmetoder og mer aktivitet, både på de lavere trinnene, og på ungdomsskolen og i videregående skole. I norskfaget har vi tradisjon for slike arbeidsmåter, både for lek, avveksling, aktivt arbeid med tolking av tekster, og for innlevelse i og forståelse for ulike synspunkter og situasjoner. LNU synes derfor det er synd at ord som dramatisering, rollespill og roller er tatt ut, og vil slå et slag for å få dem inn igjen. Selv om lærere med erfaring fra slike arbeidsmåter og metoder trolig vil fortsette å bruke dem, er det ikke selvfølgelig valg for fremtidige lærere dersom det ikke nevnes eksplisitt. Vi foreslår derfor disse presiseringene:
  - 2.trinn, endre 3.kompetansemål til: “Bearbeide tekstopplevelser gjennom lek, tegning, skriving, *dramaaktiviteter* og andre kreative aktiviteter”.
  - 4.trinn, endre 4. Kompetansemål: “Utforske og formidle tekster gjennom samtale, skriving, *rollespill* og andre kreative uttrykk”.
  - 7.trinn, endre...”formidle skjønnlitterære tekster på kreative måter” til: “formidle skjønnlitterære tekster gjennom dramatisering og på andre kreative måter.”
  - 10. Trinn: endre “uttrykke opplevelser og tolkninger av tekster på kreative måter” til “uttrykke opplevelser og tolkninger av tekster *gjennom rollespill, dramaaktiviteter og på andre kreative måter*”.

- Også på vgs er rollespill og dramatiseringer gode arbeidsmåter og ferdigheter som med hell kan uttrykkes eksplisitt i kompetansemålene. Her er det ingen av de utkastets kompetansemål det umiddelbarte kan settes inn i. Vi foreslår derfor å beholde det som står i dagens læreplan på vg1: "mestre ulike roller i samtaler, diskusjoner, dramatiseringer og presentasjoner"

4. Er verdigrunnet i overordnet del tydelig reflektert i læreplanen?

Her har LNU flere innsigelser og ønsker noen endringer i planen :

- En fjerning av det tverrfaglige temaet «Bærekraftig utvikling» er ikke i tråd med læreplanens overordnede del. Vi ønsker dette temaet inn igjen som en naturlig del av norskfaget.
- Det kreative bør tydeligere inn også på vgs: I overordnet del står det at "Elevene skal lære og utvikle seg gjennom sansning og tenkning, estetiske uttrykksformer og praktiske aktiviteter" (1.4, s. 8). I norskplanen står det bl.a.: "Norskfaget skal gi elevene litterære opplevelser og mulighet til å uttrykke seg kreativt og skapende" (under Verdier og prinsipper). Vi mener det ikke er tilstrekkelig at de skal *gis mulighet til* å uttrykke seg kreativt og skapende. Vi foreslår at formuleringen endres til: "Norskfaget skal gi elevene litterære opplevelser, og *de skal øve på å uttrykke seg kreativt og skapende, blant annet gjennom egen tekstskaping.*" Det bør gjelde for hele skoleløpet, også for videregående skole. Det kreative og skapende er så vidt nevnt i forslaget for vgs, noe vi ikke synes er godt nok for å ivareta denne formuleringen i "verdier og prinsipper". På vg1 kommer det frem i ett kompetansemål: "kombinere virkemidler og uttrykksformer kreativt i egen tekstskaping". Det bør gjelde for alle trinn på vgs. For å uttrykke en progresjon kan essaysjangeren gjerne nevnes eksplisitt på vg2 og vg3. Essayet åpner opp for det personlige og kreative samtidig som det er en relevant sjanger for å resonnerer og reflektere, ferdigheter som nevnes flere steder i planen, og som er viktige for dybdelæring og for å bli studieforbredt. Vi foreslår at kreative tekster bør tas med i vurderingstekstene for at det skal bli tatt tilstrekkelig på alvor. På vg1 står det i teksten om undervisvurdering: Eleven viser kompetanse i norsk på vg1 - studieforbredende utdanningsprogram - når de uttrykker seg kreativt....(...)". Det samme bør inn under Undervisvurdering på vg2 og under Standpunktvurdering på vg3.

**5. Er det en god sammenheng mellom de ulike delene i læreplanen i dette faget?
Svaralternativ: Delvis enig**

Inntrykket er at det generelt er ganske god sammenheng mellom de ulike delene av læreplanen. Det er likevel tidvis utfordringer i sammenhengen mellom kompetansemålene og de andre delene av planen, både delene under Om faget og i tekstene om undervisningsvurdering. Dette har trolig å gjøre med kompetansemålenes natur som *målbare*. Likevel er det flere steder mulig å gjøre mindre endringer, for eksempel i valg av verbbruk, som vil gi bedre sammenheng. Dette gjelder f.eks. formuleringen “gjøre rede for” som enkelte steder bør erstattes av handlinger som peker i retning av dybdelæring (“reflektere”, “utforske” o.l., se kommentarer under spørsmål 13 om progresjon).

Noen viktige emner fra kjerneelementene kommer ikke så tydelig fram i kompetansemålene på alle trinn:

- Kjerneelementet “Kritisk tilnærming til tekst” virker ikke godt nok reflektert i kompetansemålene. Det står i kjerneelementet at “Elevene skal kunne reflektere kritisk over hva slags påvirkningskraft og troverdighet tekster har”. I kompetansemålene finner vi det delvis igjen i noen av disse kompetansemålene: på 4.trinn: “samtale om forskjeller mellom meninger og fakta i tekster” og “reflektere over hvordan språkbruken vår påvirker andre, og hvordan vi tilpasser og endrer språket i ulike situasjoner”; på 7. trinn: “vurdere hvor pålitelige kildene er og vise til kilder i egne tekster” og “reflektere etisk over hvordan eleven framstiller seg selv og andre i digitale medier” samt delvis i “begrunne egne standpunkter”; på 10. trinn: “bruke kilder på en kritisk måte, markere sitater og vise til kilder i egne tekster” og “utforske og vurdere hvordan digitale medier påvirker og endrer språk og kommunikasjon”; på Vg2 skal elevene “reflektere over saktekster og gjøre rede for den retoriske situasjonen de er blitt til i”. Formuleringen i beskrivelsen av kjerneelementet er slik vi ser det ikke tydelig i disse kompetansemålene.

Også i beskrivelsen av leseferdigheten for norskfaget (Å kunne lese) er det kritiske perspektivet tydeligere uttrykt enn det vi finner i kompetansemålene. Der står det: “Elevene skal kunne ... beherske lesestrategier tilpasset formålet med lesingen og kunne vurdere tekster kritisk”.

På vg3 finner vi ingen formuleringer i kompetansemålene som er knyttet til kritisk tilnærming til tekst. Da vg3 er avslutningen av opplæringen, kunne en for eksempel bruke formuleringen som er “målet” i kjerneelementet uttrykt som et kompetansemål for vg3: “reflektere kritisk over hva slags påvirkningskraft og troverdighet tekster har”.

Formuleringer som «kritisk refleksjon» og «reflektere kritisk over» kan i større grad være gjennomgående i kompetansemålene for vg1-3, spesielt i forbindelse med å lese, analysere og tolke tekster, og det bør også inn som del av vurderingstekstene.

- Vi etterlyser mer kreativitet, og særlig kreativ skriving, også på videregående skole: Under kjerneelementet Språket som system og mulighet står det at elevene skal kunne "leke, utforske og eksperimentere med språket på kreative måter". Som nevnt under spørsmål 4 er det kreative tydelig både i overordnet del av læreplanen og eksplisitt nevnt under Verdier og prinsipper for norskfaget. Det kreative og skapende er bare så vidt nevnt i forslaget for vgs, noe vi ikke synes er godt nok for å ivareta formuleringen i Verdier og prinsipper som bør gjelde for hele skoleløpet. På vg1 kommer det frem i ett kompetansemål: "kombinere virkemidler og uttrykksformer kreativt i egen tekstskeping". Det bør gjelde for alle trinn på vgs. For å uttrykke en progresjon kan essaysjangeren gjerne nevnes eksplisitt på vg2 og vg3. Essayet åpner opp for det personlige og kreative samtidig som det er en relevant sjanger for å resonere og reflektere; ferdigheter som er viktige for å bli studieforberedt. Vi foreslår at kreative tekster bør tas med i vurderingstekstene for at det skal bli tatt tilstrekkelig på alvor. På vg1 står det i teksten om underveisvurdering: "Eleven viser kompetanse i norsk på vg1 - studieforberedende utdanningsprogram - når de uttrykker seg kreativt...". Det samme bør inn under tekstene om underveisvurdering på vg2 og standpunktvurdering på vg3.

6. Har læreplanen et realistisk omfang sett opp mot timetallet i faget?

Enkelte deler ved planen er svært tidkrevende og ikke helt realistisk å gjennomføre på en god måte. Noen eksempler:

- Karakterordningen med tre karakterer på 10.trinn og på vg3. Som tidligere nevnt binder vurderingssituasjoner opp for mye tid av undervisningen med en slik ordning. LNU foreslår at sidemåls- og hovedmålskarakteren slås sammen til én felles karakter i norsk skriftlig.
- Formuleringen under "underveisvurdering": Fra og med 10.trinn står det at "Læreren skal ha jevnlig dialog med elevene om kompetansen og utviklingen de viser...". Det er uklart hva som ligger i begrepet "jevnlig", men det vil ta mye tid fra undervisningen om en ofte skal bruke timene til å ha individuelle samtaler med elevene, særlig i store klasser. Det hadde vært fint å ha god nok tid til det, men det er ambisiøst og tidkrevende. Vi foreslår at det endres til at "læreren skal ha dialog med elevene om kompetansen og utviklingen de viser".

- Norsk på vg3 ser ut til å ha svært stort omfang av flere grunner: Her er det både lagt inn obligatorisk fagartikkel om språklige emner, og språkhistorien 1800-tallet er flyttet fra vg2 til i sin helhet å være på vg3 sammen med 1900-tallets språkhistorie (“...gjøre rede for den historiske bakgrunnen). Sammensatte tekster nevnes ikke på vg1 og vg2. Da må man nødvendigvis bruke mer tid på det på vg3 for at elevene skal settes tilstrekkelig inn i emnet. I tillegg kommer de tre karakterene på vg3 og tiden som går med til å få godt vurderingsgrunnlag til tre karakterer. Her er noen forslag som kan “lette” omfanget på vg3:
  - En løsning kan være at formuleringen om fagartikkel åpnes slik at elevene skal skrive fagartikler om “norskfaglige emner”, ikke spesifikt “språklige emner” slik det står nå. Da vil ikke “fagartikler om språklige emner” komme som tillegg til de andre tekstene elevene skal skrive. Se også andre punkter i høringssvaret som støtter dette ønsket.
  - I tillegg bør det legges inn kompetansemål om sammensatte tekster på vg1 og vg2 slik at elevene har fått nødvendig basiskunnskap med begreper og oppøvet tolkningsferdighet av denne typen tekster når de kommer til vg3. Det vil også støtte opp om dybdelæringstanken.
  - Det har tidligere vært foreslått å avslutte skriftlig sidemål etter vg2 (høringsalternativ ved revisjonen av norskplanen i 2013). Det kan være en mulig løsning på spørsmålet om antall karakterer som bør diskuteres igjen, og som vil kunne frigjøre tid på vg3. LNU mener imidlertid at den beste løsningen vil være å slå sammen karakteren i hovedmål og sidemål til en felles karakter i norsk skriftlig, slik at man faktisk får færre karakterer i norskfaget.

7. Legger læreplanen til rette for dybdelæring?

Svaralternativ: Delvis enig

En utfordring for at planens dybdelæringspotensial skal utnyttes, er antallet karakterer, standpunkt-karakterer og eksamen. Vi vet at eksamen har sterk innvirkning på hvordan undervisningen blir – ikke minst det siste året frem mot eksamen. LNU ønsker derfor velkommen evalueringen av dagens eksamensordning, men mener det er uheldig at eksamensgruppas arbeid ble startet opp først i år.

LNU er veldig glad for at en av variantene i karakterforsøket på ungdomsskolen og i videregående nå videreføres, med to karakterer (muntlig og skriftlig) etter 8. og 9. trinn, og etter Vg1 og Vg2 SF. På 10. trinn og Vg3 finner vi derimot igjen ordningen med tre karakterer i norsk. På mange vis er det mulig å forstå den mye omtalte emnetrengsel i

norskfaget som en *karaktertrengsel*: Når tre standpunkt karakterer skal settes i ett fag, er det i mange klasserom svært tett mellom de formelle vurderingssituasjonene, og svært mye av undervisningstiden er konsentrert om disse situasjonene. I verste fall fører det til en svært målstyrt undervisning. I en slik hverdag kan fort de gode formuleringene fra vurderingstekstene i læreplanutkastet - de som legger opp til utforsking, prøving og feiling, meningsbryting, utforsking av faglige problemstillinger, utholdenhet - havne i blindsonen. Det som i stedet blir stående midt i synsfeltet, kan fort bli kompetansemålene og sankning av karakterer for å få vurderingsgrunnlag til tre ulike standpunkt karakterer. LNU er klar over at læreplangruppen ikke har hatt mandat til å endre på dagens ordning for standpunkt, men mener at diskusjonen nå må tas på nytt.

For å sikre dybdelæring i viktige emner, bør de i større grad enn nå gå igjen på flere årstrinn, gjerne med noe ulik vinkling. En slik framskrivning av progresjon må likevel ikke føre til at vi frarøver de yngste elevene mulighetene til å arbeide på faglig relevante måter som det ligger godt til rette for at også de yngste kan (jf. kommentarer under spørsmål 13 om progresjon). Et eksempel der det ikke er gjennomført godt nok, er sammensatte tekster. Det nevnes på 10.trinn der elevene skal "lage sammensatte tekster og begrunne valg av uttrykksformer". Så er det et sprang til vg3 der de sammensatte tekstene dukker opp igjen sammen med en ellers tettpakket plan for vg3. LNU foreslår at man bør jobbe noe med sammensatte tekster på alle trinn, også på vg1 og vg2, for å sikre tilstrekkelig dybdelæring.

Det er gjort flere gode grep for å fremme dybdelæring: Et godt grep er vektleggingen av det komparative perspektivet både i arbeid med språk og litteratur. Begreper som "utforske" og "reflektere over" går igjen i planen, og det vil også kunne bidra til dybdelæring. De tverrfaglige temaene er ikke nye for norskfaget fordi tekstene vi jobber med i stor grad handler om ett eller flere av dem. Den tydelige formuleringen av dem i norskfaget og andre fag gjør likevel at elevene tydeligere inviteres til å se norskfaget i sammenheng med andre fag der de tar opp de samme temaene. Det vil bidra til dybdelæring i et større perspektiv der norskfaget inngår.

Selv om planen legger til rette for dybdelæring, er det nødvendig at læreren også legger opp undervisningen på en måte som fremmer dybdelæring. Det krever god forståelse for hva som ligger i begrepet, og for hvilke metodiske grep som er nødvendige.

Enkelte av verbene i kompetansemålene kaller likevel på andre arbeidsmåter enn slike som vi vet at fungerer dybdelærende. Det gjelder ikke minst formuleringen "gjøre rede for" (se kommentarer under spørsmål 13 om progresjon).

Fordypningsemnet har tradisjonelt vært et viktig større studieforberedende arbeid på Vg3 som også legger til rette for dybdelæring. Selv om fordypningsemnet i utkastet er fjernet som eget kompetansemål, er viktigheten av større, selvstendige, problemløsende og studieforberedende arbeider godt ivaretatt i tekstene om undervisvurdering etter Vg2 og Vg3.

8. Er språket i læreplanen klart og tydelig?

Svaralternativ: Delvis enig

Noen begreper er uklare: Hva betyr det for eksempel når det står at elevene skal “*presentere* litterære tolkninger” (vg3)? Vi foreslår at det presiseres at de skal “presentere litterære tolkninger skriftlig og muntlig”. Vi har tidligere påpekt at det er uklart hva som ligger i “jevnlige dialog” (tekst om undervisvurdering fra og med 10. trinn, se spørsmål 6). Begrepet “metaspråk” går igjen i planen, og det er i flere tilfeller uklart hva som skiller det fra “fagspråk”. Vi foreslår at “fagspråk” benyttes gjennomgående. Et annet uklart begrep er “nyere skjønnlitteratur” som er nevnt i kompetansemål for vg1 og vg2 yf: “Elevene skal kunne lese nyere skjønnlitteratur på bokmål og nynorsk...”. Det vil trolig kunne defineres veldig forskjellig av ulike lærere. Vi foreslår en presisering, for eksempel formuleringen “skjønnlitteratur fra elevenes egen samtid”.

I det store og hele fungerer planen godt språklig og er forståelig for norsklærere og fagpersoner. Det betyr ikke at den kommuniserer like godt til for eksempel elever og foreldre, men det bør ikke være et nødvendig eller ønskelig krav til en læreplan.

9. Er samisk innhold godt ivaretatt i læreplanen?

LNU støtter opp om at det samiske har en naturlig plass i norskfaget fordi samisk språk er et av nasjonalspråkene i Norge, og samene er en norsk urbefolkning. For norskfaget er det særlig samiskspråklige tekster og den samiske språksituasjonen som er viktig.

Det samiske kommer inn i norsklæringen gjennom krav om lesing av samisk litteratur i oversettelse etter 4. trinn, 7. trinn, 10. trinn, etter vg2 yf og etter vg1 sf. Det innebærer en ganske tydelig vektlegging av samisk litteratur over flere år, og det står eksplisitt at elevene skal reflektere over innhold og tema i tekstene de leser. Da vil man naturlig komme inn på hva disse tekstene representerer, hva slags miljø og problemstillinger som er skildret. Det vil kunne bidra til forståelse for samenes situasjon som minoritet og urbefolkning, noe som er positivt.

I tillegg står det eksplisitt nevnt på vg2 yf og vg1 sf at elevene skal kunne “gjøre rede for utbredelsen av de samiske språkene i Norge og de språklige rettighetene samer har som urfolk”. En viktig årsak til den samiske språksituasjonen i dag er historisk knyttet til fornorskningspolitikken. Da vil det være naturlig at det også nevnes eksplisitt i dette kompetansemålet. LNU foreslår: “Elevene skal kunne gjøre rede for fornorskningspolitikken overfor samene, og utforske utbredelsen av de samiske språkene i Norge og samenes språklige rettigheter som urfolk.”

På 7.trinn nevnes det eksplisitt at elevene skal “gjenkjenne og uttale bokstavene som finnes i samisk alfabet”. Dette kompetansemålet er merkelig presist og skiller seg fra de fleste andre som er videre og mer generelle.

På vg1 har elever på sf kompetansemål knyttet til samene også i samfunnsfag. Det er positivt at kunnskap om samenes språksituasjon er plassert på samme trinn i norskfaget slik at de to fagene kan dra veksler på hverandre. På vg1 finner vi også kompetansemålet om kulturmøter: “Elevene skal reflektere over hvordan tekster framstiller møter mellom ulike kulturer”. Samiske tekster i oversettelse kan passe godt inn som del av dette kompetansemålet.

På vg3 er det to mer åpne kompetansemål knyttet til den norske språksituasjonen og forholdet mellom språk, kultur og identitet. Her kan det være naturlig å trekke inn samisk språksituasjon igjen, men det gir nødvendig handlingsrom for lærerens tilpassing at det står åpent hva man vil vektlegge og utdype her.

10. Er de tverrfaglige temaene integrert i læreplanen på en måte som er relevant for faget?

De tverrfaglige temaene er skrevet frem i tråd med fagets kjerneverdier og fagets tradisjon og praksis i dag, og de fremstår som en understreking av fagets verdimeslige formål. Slik temaene nå er skrevet frem, synliggjør de lange tradisjonslinjer i faget og gir dem dagsaktuell relevans: faget som et oppøvelsessted for redskaper og ferdigheter som styrker den enkeltes muligheter for deltakelse i demokratiet og for å håndtere og være en deltaker i eget liv. Understrekingen av at elevene skal møte og foreta både kritiske og dialogiske tilnærminger til ytringer og helheter i og gjennom tekst, innebærer også en tydeliggjøring av fagets relevans på tvers av ulike tider og strømninger. De tverrfaglige temaene kan altså både forstås som en fremheving av “tidløse” verdier i faget og som synliggjøring av deler av fagets relevans for elever og samfunnet av i dag.

LNU forstår ikke hvorfor temaet «Bærekraftig utvikling» er tatt ut av utkastet. Vi har sett læreplangruppas utkast til formulering av temaet og finner også dette godt forankret i faget. Forholdet mellom menneske og natur, kultur og natur har tradisjonelt utgjort sentrale tema i skjønnlitteratur og i norskfaget. Slik sett er det vanskelig å se for seg at temaet bringer inn mer “trengsel” i faget. Å innføre det tverrfaglige temaet Bærekraftig utvikling i norskfaget er nettopp en aksentuering av fagets relevans for aktuelle samfunnsmessige utfordringer. Til enhver tid må vi sette nye ord på gamle praksiser og kjennetegn, på menneskelig erfaring, på kunst osv. De tre tverrfaglige temaene fremstår nettopp slik: De vil ikke innføre noe radikalt nytt i norskplanen, men hjelpe oss til å se norskfagets og de humanistiske fagenes relevans i møte med sentrale samfunnsutfordringer. I norskfaget har eleven en unik mulighet til å reflektere over, drøfte, diskutere og kritisk vurdere utfordringer og dilemmaer knyttet til bærekraftig utvikling – både i utforskning av tekst og i egen tekstskaping.

På vg2 og vg3 er det lagt inn to kompetansemål som henger godt sammen med dette temaet, og viser at det har en naturlig plass i norskfaget: Eleven skal kunne “utforske og diskutere hvordan skjønnlitteratur fra romantikken og nasjonalromantikken framstiller menneske, natur og samfunn og sammenlikne med tekster fra nyere tid” (Vg2) og “utforske og reflektere over hvordan skjønnlitteratur fra den realistiske og den modernistiske tradisjonen framstiller menneske, natur og samfunn” (Vg3). Dette er viktige og relevante kompetansemål som uansett bør beholdes.

LNU mener at det tverrfaglige temaet “Bærekraftig utvikling” bør tas inn igjen i norskplanen.

Det er viktig at kravet om tverrfaglige temaer ikke kommer som krav om store tverrfaglige prosjektarbeid på tvers av fag. Slike prosjekter på tvers av fag er tidkrevende og krever store strukturelle tilpasninger.

11. Legger læreplanen godt til rette for å ivareta de yngste barnas læring og utvikling?

Svar: Delvis enig

Det er viktig for de yngste elevene at det legges til rette for at de får være aktive og medvirkende. Læreplanen bør gi tydelig rom både for deres muntlige deltakelse og for praktisk-estetisk deltakelse. (Se våre kommentarer under spørsmål 3.)

Sang bør med på de laveste trinnene. I nåværende plan er sang eksplisitt nevnt både på 2.trinn og 4.trinn. Sang er viktig for læring, danning, utvikling og tradisjon i norskfaget, i tillegg til at det

kan styrke fellesskap og tilhørighet. Som ved andre elementer av norskfaget som ikke nevnes eksplisitt, gir det læreren stor frihet, men det vil være opptil den enkelte lærers (eller læreboks) kompetanse og interesse om det tas inn i undervisningen. Derfor bør sang nevnes eksplisitt. På 2.trinn kan det stå sammen med kompetansemål nr 3. Vi foreslår: "Bearbeide tekstopplevelser gjennom lek, tegning, skriving (dramaaktiviteter) og sang". På 4.trinn er det ingen av de til nå foreslåtte kompetansemålene det passer inn under. Vi foreslår derfor et nytt mål her: Elevene skal "delta i sang og leke med rim og rytme i språket".

12. Legger læreplanen godt til rette for tilpasset opplæring?

Helt enig

Ja, læreplanen har formuleringer som er åpne og vide slik at lærerne i stor grad kan tilpasse til sine elever og grupper, både i valg av innhold, tekster og arbeidsmåter.

Formuleringer i vurderingstekstene inviterer i stor grad til at læreren tilpasser opplæringen og følger opp elevene individuelt. Dette er gode, men ganske ambisiøse formuleringer (f.eks. skal læreren ha jevnlig dialog med elevene, gi dem veiledning som motiverer, og planlegge videre arbeid og progresjon sammen med elevene). For at læreren skal klare å følge dem opp i sine klasser tilpasset ulike grupper og enkeltelever, er klassestørrelsen av betydning. I klasser med 30-35 elever som ikke er uvanlig, er det ikke realistisk at læreren skal klare å drive tilpasset opplæring på en tilfredsstillende måte og i tråd med disse formuleringene.

13. Legger læreplanen til rette for god progresjon i faget?

Svaralternativ: Delvis enig

Det er skrevet frem en retning for utvikling/progresjon i de grunnleggende ferdighetene. Disse er bedre formulert enn i forrige utkast. Under beskrivelsen av å kunne lese synes teksters lengde å være tillagt større vekt enn tidligere. Dette finner vi igjen i kompetansemålene: Romanen er en av få genre som er eksplisitt nevnt (til og med 10. trinn), og arbeidet med lengre hele tekster er i tråd med tilretteleggingen for "utholdenhet i større arbeider". Dette ønsker vi velkommen. Når det under den grunnleggende ferdigheten *å kunne lese* er skrevet frem som mål for utviklingen ("lese, tolke og reflektere over tekster av ulik lengde og i ulike sjangre"), er det likevel viktig at lengde og sjanger ikke fremstår som eneste parameter for økt vanskegrad. Vi må ikke risikere at elevene primært skal lære seg å lese lengre tekster etter hvert som de utvikler sine leseferdigheter. Gode leseferdigheter innebærer også å kunne forholde seg til tekster i lys av ulike kontekster, til mer og mindre kompakte og åpne tekster - for å nevne noe. Vi foreslår at formuleringen endres til: "...tekster i ulike sjangre, av ulik lengde *og kompleksitet*". Det er forøvrig bemerkverdig at "å lese" opptrer i denne delen av setningen, og vi foreslår at det strykes,

slik at endelig formulering blir “Utviklingen av å kunne lese i norsk går fra den grunnleggende avkodningen og forståelsen til å tolke og reflektere over tekster i ulike sjangre, av ulik lengde og kompleksitet”.

Vi ser flere steder i planen at det er tenkt progresjon knyttet til deler av faget – i form av mål som utvides i bredde, kompleksitet og dybde fra ett trinn til det neste. Enkelte steder mener vi likevel at formuleringene ikke bidrar til en slik progresjon, eller at progresjonen frarøver de yngste elevene fagspesifikk oppøving av handlinger de har hverdagserfaringer med.

Det sentrale første kompetansemålet på alle trinn (2. til og med 10. trinn og til og med Vg2 yf/vg1 sf for skjønnlitteratur) utvides på flere vis i kompleksitet og bredde oppover i trinnene. Vi har likevel flere innvendinger og forslag til endringer av dette målet.

- Kompleksiteten i hva slags handlinger elevene skal gjøre i møte med skjønnlitteratur og sakprosa økes oppover i trinnene, fra å kunne “samtale om innholdet” (2. trinn), til å kunne “samtale om hva tekstene betyr for eleven” (4. trinn), “samtale om form og innhold” (7. trinn) og “reflektere over innhold, sjangertrekk og språklige virkemidler” (10. trinn). Som tidligere påpekt (jf. spørsmål 3) mener vi at elever på 2. trinn bør samtale om både “innhold og form”. Det virker videre merkelig at samtalen om tekstenes betydning for elevene er knyttet til ett spesifikt trinn - og at innhold og form er fjernet fra dette trinnet (4. trinn). Det største problemet med endringene i dette målet, finner vi likevel etter Vg2 YF/Vg1 SF, hvor elevene skal kunne “gjøre rede for tema og språklige virkemidler”. Lest svært velvillig, kan kombinasjonen tema og språklige virkemidler etterspørre det å kunne forholde seg hermeneutisk fortolkende til samspillet mellom tekstenes helhet og deler. Vi vet derimot godt fra forskning på litteraturundervisning at en slik formulering oppfordrer til en praksis vi med Louise Rosenblatt (1938) kan kalle efferente lesninger: vi leser for å finne et tema og for å finne virkemidler, mens det å utforske teksten og ulike fortolkninger av teksten, det å lese den i lys av ulike kontekster, eller å lese “for å oppleve” (jf. kjerneelementet Tekst i kontekst), nedprioriteres. Formuleringen “gjøre rede for” gir inntrykk av at det finnes enkle og tydelige svar på alle teksters tema og virkemidler. LNU mener at formuleringen “gjøre rede for” ikke fører til progresjon i elevenes handlinger i møte med tekster på fra 10. trinn til vg1 sf/ vg2 yf, og at den kan føre til en undervisning i konflikt med intensjonene om dybdelæring. Vi foreslår at formuleringen endres til “utforske tekstenes tematikk og virkemidler”.
- NaboSpråk: Lesing av tekster på svensk og dansk nevnes bare ett sted i planen, på 7. Trinn, til tross for at det er formulert i kjerneelementet “tekst i kontekst”. LNU mener forståelse av naboSpråk er en naturlig del av norskfaget, og at elevene bør få lese og

lytte til svensk og dansk på flere trinn i opplæringen, og med ulik vanskelighetsgrad. Se spr 24 med konkrete forslag.

- I målet om muntlige og skriftlige handlinger på barne- og ungdomstrinnet kan progresjonstenkingen som er skrevet inn virke uheldig på undervisningen. Der elevene etter 10. trinn skal kunne “informere, fortelle, argumentere og reflektere muntlig og skriftlig”, skal elevene på lavere trinn “beskrive og fortelle” (etter 2. trinn), “beskrive, fortelle og argumentere” (etter 4. trinn), “beskrive, fortelle, argumentere og reflektere” (etter 7. trinn). Elever allerede i begynneropplæringen bør få rom til å både argumentere og reflektere. Progresjonen fra ett trinn til det neste bør være i kompleksitet, faglig treffsikkerhet, tekstlig oppbygging, språklig variasjon osv. snarere enn i hva slags handlinger elevene skal kunne ta i bruk.
- Målet “låne og lese bøker fra bibliotek” (etter 2. trinn) fremstår som et merkelig mål. Det er mulig å lese dette i lys av en tanke om progresjon til målet etter 4. Trinn: “velge bøker fra bibliotek ut fra egne interesser og leseferdigheter”. LNU foreslår at målet etter 2. trinn kuttes.

14. Vil tekstene om underveis- og standpunktvurdering fungere som en god støtte i vurderingsarbeidet?

Om standpunktvurdering står det på 10. trinn at “noen tekster skal være bearbeidet etter faglige tilbakemeldinger”. På vg3 står det at de “kan” være bearbeidet etter faglige tilbakemeldinger. Her ligger det under et krav om prosessorientert skriving, en arbeidsmåte som krever tilbakemelding i flere omganger fra læreren for at den skal være god. Vi synes dette er bra. Samtidig ser vi at det er svært arbeidskrevende for en lærer, særlig i store klasser.

I tillegg vil det alltid være ulikt i hvilken grad elever kan få hjelp hjemme til slik forbedring og bearbeiding av tekster. Derfor er det viktig at bearbeiding av tekster som danner grunnlag for standpunktarakter, gjøres på skolen under lærerens kontroll, slik at ordningen ikke favoriserer barn som kan få mye hjelp hjemme.

LNU stiller seg positiv til formuleringen “Standpunktarakteren i norsk muntlig skal settes på grunnlag av den kompetansen elevene har vist når de kommuniserer faglig innhold muntlig” i tekstene om standpunktvurdering etter 10. trinn og på vgs. Dette kan være med på å eliminere fortsatt praksis enkelte steder om såkalte “skriftlig-muntlige prøver”.

15. Er læreplanen tilstrekkelig framtidsrettet?

Delvis uenig.

Det er flere store linjer i overordnet del og deler av planen som er fremtidsrettet. For at den skal være det i sin helhet, er det viktig at det tverrfaglige temaet Bærekraftig utvikling tas inn i planen (se kommentarer til spørsmål 10); at elevene får være aktive og medvirkende aktører (se kommentarer til spørsmål 3); og at de får arbeide på måter som legger til rette for dybdelæring (se kommentarer til spørsmål 7).

Med digital utvikling utvikles nå nye og gode oversettelsesprogram for nynorsk, også i regi av det offentlige tenkt til bruk for medier og offentlig virksomhet for at de lettere skal kunne tilby tekster og dokumenter i begge målformer. Slike oversettelsesprogram er også lett tilgjengelig for elevene, og det er per i dag veldig vanskelig å kontrollere bruken av det, også i vurderingssituasjoner. Det gjør det vanskelig å vurdere elevenes faktiske kompetanse i å skrive på sidemålet. Utstrakt bruk av oversettelsesprogram av elever i skolen og i samfunnet ellers er en virkelighet nå og i fremtiden som læreplanen i norsk bør forholde seg aktivt til med tanke på opplæring i sidemålet, for eksempel ved å foreslå opplæring i god og riktig bruk av slike programmer.

16. Legger læreplanen til rette for at elevene utvikler faglig kompetanse som forbereder dem på videre utdanning og/eller samfunns- og arbeidsliv?

Svaralternativ: Delvis enig.

I tekstene om undervisningsvurdering vektlegges utforskende og kreativt arbeid med problemstillinger. I denne sammenheng savner LNU essayet som skriftlig sjanger. Læreplanen må åpne for skriftlig refleksjon og andre typer skriving enn bare fagartikler, utgreiinger og drøftinger. Verb som "utforske" og "reflektere" er studieforberedende og passer godt til essaysjangeren. LNU ønsker å få inn essayet som skriftlig sjanger igjen.

Fordypningsemnet har tradisjonelt vært et viktig større studieforberedende arbeid på vg3. Selv om fordypningsemnet i utkastet er fjernet som eget kompetansemål, er viktigheten av større, selvstendige og studieforberedende arbeider godt ivaretatt i tekstene om undervisningsvurdering etter vg2 og vg3.

17. Fagene i grunnskolen har kompetansemål etter ulike trinn. Har du synspunkt på dette?

Hverken eller

18. Tekstene fagets relevans og verdier og prinsipper skal skrives sammen til én tekst i de endelige læreplanene. Hvilket innhold i de to tekstene mener du det er viktig å ta med videre i en sammenskrevet tekst?

Disse tekstene er viktige for å vise fagets særegenhet og for å rettferdiggjøre den store plassen faget har i skolen. Begge de to første tekstene (under Fagets relevans og Verdier og prinsipper) inneholder formuleringer som er viktige og gode i den sammenhengen, både om å “styrke elevenes evne til kritisk tenking”, identitetsutvikling, “deltaking i demokratiske prosesser” og at de “utvikler språk for å tenke, kommunisere og lære”. Her vises faget norsk som både et dannelsings- og et redskapsfag. Disse formuleringene bør beholdes i endelig tekst.

19. I læreplanene er det kompetansemål etter 2. trinn i noen fag, og etter 4. trinn i andre fag. Er det på lengre sikt en god løsning også å lage kompetansemål etter 1. trinn, for å få til en god begynneropplæring og bedre overgang mellom barnehage og skole?

Helt enig.

Ja, det virker som en god idé for å ivareta de yngste elevene. Slike kompetansemål bør legge tydelig til rette for at elevene får være aktive og medvirkende gjennom muntlighet, lek, tegning og sang. Rim, regler fortellinger og eventyr bør være selvsagte sjangere. Mål etter 1.trinn kan sikre likere begynneropplæring i lesing og skrivning enn i dag.

20. For å legge bedre til rette for dybdelæring, foreslår vi å redusere antall karakterer i underveisvurderingen. Har du synspunkter på dette?

Helt enig.

Det synes vi er veldig bra både for å gi læreren større handlingsrom i klasserommet, for å frigjøre tid til arbeid med norskfaget fremfor å fokusere på vurderingssituasjoner, og for å fremme dybdelæring! En bør også vurdere løsninger for å redusere antallet standpunkt-karakterer og eventuelt eksamens-karakterer i faget på 10.trinn og vg3. Sidemål og hovedmål hører naturlig sammen innunder skriftlig kompetanse og bør vurderes under ett.

21. Legger læreplanen godt til rette for at alle elever skal kunne lese, skrive og ha gode muntlige ferdigheter etter grunnskolen?

Det er uheldig at norsk får et særskilt ansvar for de grunnleggende ferdighetene å kunne lese, å kunne skrive og muntlige ferdigheter. Det har lenge blitt arbeidet for at arbeid med de

grunnleggende ferdighetene må foregå på de ulike fagenes premisser, og et slikt særskilt generelt ansvar for disse tre ferdighetene kan føre til ansvarsfraskrivelse i andre fag.

LNU finner formuleringene av de grunnleggende ferdighetene langt bedre formulert enn i forrige utkast, men har likevel noen innspill til forbedringer. Vi kommenterer hver av de språklige ferdighetene her:

- Å kunne lese:
  - I beskrivelsen av den grunnleggende ferdigheten “å kunne lese” savner vi at sakprosa nevnes eksplisitt på linje med skjønnlitteratur, i tråd med resten av planen. Vi foreslår et tillegg i første avsnitt: “Det innebærer å kunne lese skjønnlitterære tekster og sakprosa, beherske...”
  - Vi savner at beskrivelsen av ferdighetens utvikling ikke omfatter det å kunne lese tekster med økende grad av kompleksitet (se kommentar under spørsmål 13 om progresjon).
  - På vg2 sf skal elevene “*plassere tekster fra 1500 – 1850 kulturhistorisk og vurdere hvilken relevans tekstene har i dag*” (vår utheving). Det er merkelig å bruke et verb som “å plassere” her, og at det ikke nevnes at tekstene skal leses. For å åpne for refleksjon over tekstenes relevans og at de kan være relevante på ulike måter avhengig av kontekst, foreslår vi følgende formulering: “lese tekster fra renessanse og barokk, gjøre greie for kulturhistoriske trekk ved tekstene og diskutere på hvilke måter tekstene er relevante i dag”. Videre foreslår vi å sette tekster fra opplysningstiden inn i samme kompetansemål som er foreslått for romantikken og nasjonalromantikken. De egner seg godt til å si noe om framstilling av menneske, natur og kultur: “utforske og diskutere hvordan tekster fra opplysningstiden, romantikken og nasjonalromantikken framstillinger menneske, samfunn og natur og sammenlikne med tekster fra nyere tid”. Opplysningstidens tekster har dessuten relevans for det tverrfaglige temaet “demokrati og medborgerskap” og bør eksplisitt løftes fram.
  - På vg3 fremgår det tydelig hvilke sjangere som skal leses: “analysere og tolke romaner, drama, dikt og annen skjønnlitteratur på bokmål og nynorsk fra 1850 til i dag”, men sakprosa er ikke nevnt. Vi leser ofte saktekster som del av kulturhistorien, og synes det er naturlig at også saktekstene nevnes i samme kompetansemål. Et tillegg kan være “Analysere og tolke saktekster, romaner, drama, dikt og annen skjønnlitteratur...” (tillegget uthevet).

- Muntlige ferdigheter:

- LNU savner at det å delta hensiktsmessig i diskusjoner løftes frem i beskrivelsen av muntlige ferdigheter. Dette er en sentral samtaleform i norskfaget. Diskusjonen er et sted hvor elevene kan delta i og erfare medborgerskap i praksis, hvor de kan øve opp sine argumentative ferdigheter, hvor deres perspektiver kan møte både utfordringer og bekreftelser. Vi foreslår derfor følgende tillegg i beskrivelsen av muntlige ferdigheter: “Muntlige ferdigheter i norsk er å kunne samhandle med andre gjennom å lytte, fortelle, samtale og *diskutere*”.
  - Bruk av de retoriske ferdighetene er tydelig og godt formulert på vg1 og vg2, men ser ut til å bli borte på vg3. Vi foreslår et tillegg i følgende kompetansemål knyttet til muntlige ferdigheter på vg3 (vårt tillegg uthevet): Elevene skal “bruke fagkunnskap, presist fagspråk og *retoriske ferdigheter* i utforskende samtaler, diskusjoner og muntlige presentasjoner om norskfaglige emner”. Tillegget “og retoriske ferdigheter” understreker en naturlig progresjon i bruk av retoriske ferdigheter.
  - Å innta ulike perspektiver står sentralt i norskfaget og i utkastet. Det har tradisjonelt vært en sentral legitimeringsgrunn for skjønnlitteraturens plass i skolen, det står sentralt i norskfaget som danningsfag, og det er i læreplanutkastet nevnt eksplisitt blant annet i formuleringen av kjerneelementet Tekst i kontekst (“Elevene skal lese tekster for å [...] få innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser”), og i det tverrfaglige temaet Demokrati og medborgerskap (“Lesing av skjønnlitteratur og sakprosa gir elevene innblikk i andre menneskers livssituasjon og utfordringer. Dette kan bidra til forståelse, toleranse og respekt for andre menneskers synspunkter og perspektiver, og legge grunnlag for konstruktiv samhandling”). Det å innta ulike roller kan være en øvelse som legger til rette for at elevene kan få dypere innsikt i andre menneskers perspektiv. Vi foreslår derfor at det å innta ulike roller skrives inn i beskrivelsen av muntlige ferdigheter (se tillegg markert med kursiv): “.... i ulike spontane og forberedte kommunikasjonssituasjoner, inkludert å *innta ulike roller i diskusjoner*, planlegge og fremføre ulike typer muntlige presentasjoner tilpasset mottakeren”
- Å kunne skrive
  - På 10. trinn skal elevene «informere, fortelle, argumentere og reflektere muntlig og skriftlig. I tillegg skal de «eksperimentere med sjangere på kreative måter». Dette synes vi dekker flere mulige og viktige norskfaglige sjangere.

- På vg1 skal elevene «skrive fagartikler der eleven greier ut om og drøfter norskfaglige eller tverrfaglige tema.» og «kombinere virkemidler og uttrykksformer kreativt i egen tekstskaping». Vi synes det er fint at det legges til rette for kreativ skrivning på vg1. Begrepet «fagartikkel» er uklart: innebærer det også tekstanalyser?
- På vg2 YF får en inntrykk av at den norskfaglige skrivingen delvis er borte (jf. våre kommentarer under spørsmål 23). Det åpnes for at elevene kan skrive kreativt, noe som er bra: De skal «kombinere virkemidler og uttrykksformer kreativt i egen tekstskaping, men «egen tekstskaping» kan også være ikke-tradisjonelle skriftlige sjangere som film og muntlige presentasjoner. Det er uansett fint at det kreative er med her, og det gir læreren handlingsrom for å tilpasse sjangervalget.
- Det eneste kompetansemålet på vg2 yf som er direkte knyttet til skrivning, er at elevene skal «kommunisere klart og forståelig muntlig og skriftlig i *yrkesrelevante sjangere*» (vår utheving). I dette ligger det ingen norskfaglig skrivning, og vi savner tolkninger og analyser. Også elever på yf bør kunne tolke og reflektere over tekster, både muntlig og skriftlig. Ikke minst vil spranget til norskfaget på vg3 blir stort om de ikke har vært innom mer norskfaglig skrivning.
- Skal elevene avslutte skriftlige analyser av skjønnlitteratur på vg2? På vg2 sf skal eleven «skrive fagartikler der eleven gjør rede for og drøfter tekster i kontekst» og «skrive litterære tolkninger og sammenlikninger». Dette er gode kompetansemål. Da er det underlig at det ikke følges opp på vg3 som er året for elevenes eksamen og standpunkt karakter. På vg3 skal de ifølge planen bare skrive *retoriske* analyser og tolkninger, ikke analysere skjønnlitteratur.
- På vg3 skal elevene «skrive fagartikler der eleven gjør rede for og drøfter språklige emner». Vi synes det er en uheldig innsnevring av faget på vg3 at elevene kun skal drøfte språklige emner. LNU foreslår at den skriftlige skjønnlitterære analysen legges inn i det første kompetansemålet som er knyttet til lesing og analyse av skjønnlitteratur: Elevene skal kunne «analysere og tolke romaner, drama, dikt og annen skjønnlitteratur skriftlig og muntlig».
- Som tidligere nevnt mener vi det er en svakhet i norskplanen at det kreative avsluttes på vg1 (se kommentarer på spørsmål 4, 6 og 16). Vi synes det er greit å avgrense til essaysjangeren som er en utprøvende sjanger som åpner for elevenes egen refleksjon. Da gis elevene mulighet til å utvikle sin kreative stemme og ta i bruk litterære virkemidler, noe som alle kan få bruk både i studier og yrkesliv selv om de ikke skal bli

skjønnlitterære forfattere. En mulig formulering til et godt kompetansemål på vg3 kan derfor være: «Elevene skal kunne skrive *fagartikler og essay* der eleven utforsker språklige og *litterære* emner». (våre tillegg i kursiv).

- Om god tekstbinding, tegnsetting og rettskriving på vg2 og vg3: På både 10.trinn og på vg1 står det tydelig at elevene skal "skrive tekster med god tekstbinding og mestre tegnsetting og rettskriving på hovedmål og sidemål". Det er derimot ikke nevnt på vg2 eller vg3 selv om det er en naturlig og selvfølgelig del av den skriftlige kompetansen også på de høyere trinnene. Vi foreslår at det samme kompetansemålet følger med til vg2 og vg3.
- Bearbeiding og revidering av tekster: Det er lagt opp til en god progresjon mellom vg1 og vg2: På vg1 står det at elevene skal : "Vurdere og bearbeide egne tekster ut fra tilbakemeldinger og faglige kriterier", og på vg2: "Bruke kunnskap om grammatikk, tekst og sjanger til å utvikle egne tekster". På vg3 er det ikke lenger noe krav om å bearbeide tekster, men det er vel så viktig på vg3. Særlig kan en forvente at elevene i større grad skal kunne vurdere og revidere tekster mer selvstendig på vg3. Vi foreslår at det legges inn som en naturlig progresjon, f.eks. med følgende formulering: Elevene skal kunne "bearbeide og utvikle egne tekster med bakgrunn i kunnskap om tekst og utfra tilbakemeldinger og faglige kriterier".

22. Legger høringsutkastet opp til en tydeligere studieretting på Vg2 og Vg3 på de studieforberedende utdanningsprogrammene?

De klare retningslinjene for større, tidkrevende arbeid på vg2 og vg3 er viktige for elevenes forberedelser til videre studier. Selv om fordypningsemnet som eksplisitt krav er fjernet, leser LNU det som at det ligger et krav her om større problembaserte elevarbeid som legger til rette for selvstendig tenkning, kreativitet, dybdearbeid og -læring.

Fagartikkelen som sjanger passer godt inn for å tydeliggjøre studieretting.

23. Legger høringsutkastet opp til en god og relevant yrkesretting på yrkesfaglig utdanningsprogram (Vg2)?

Delvis uenig

Høringsutkastet legger opp til en tydelig yrkesretting på vg2 yf. LNU mener derimot at det norskfaglige nedtones i for stor grad. Ikke minst gjelder dette elevenes skriveferdigheter.

Kravene som er knyttet til skriving («kombinere virkemidler og uttrykksformer kreativt i egen tekstskaping»; «skrive tekster med god tekstbinding og mestre tegnsetting og rettskriving på hovedmål»; «kommunisere klart og forståelig muntlig og skriftlig i yrkesrelevante sjangere») gir ingen føringer for kompetanse om norskfaglige sjangere eller teksttyper. Vi savner tolkninger, analyser og essay. Vi foreslår et tillegg til ett av målene: «kommunisere klart og forståelig muntlig og skriftlig i yrkesrelevante og norskfaglige sjangere». Eventuelt kan det presiseres som et eget kompetansemål: «skrive essay, tolkninger av sakprosa og skjønnlitterære tekster».

Den tydelige yrkesrettingen vil kreve et sterkt tverrfaglig arbeid i kollegiet på yf. Norskklærere generelt vil ha begrenset kompetanse om yrkesrelevante sjangre på de ulike yrkesfaglige programmene. På enkelte skoler vil dette også være organisatorisk vanskelig å imøtekomme, da norskklassen vil være sammensatt av elever fra ulike yrkesfaglige program. Det vanskeliggjør undervisningen i yrkesspesifikke sjangere.

24. Har du andre kommentarer eller forslag til endringer i læreplanene?

- Digitale ferdigheter:
  - LNU mener at formuleringen av de digitale ferdighetene i norskfaget er god. Det er fint at beskrivelsen inkluderer at elevene skal «utvikle kritisk og etisk bevissthet om det å framstille seg selv og andre digitalt.» Det er sentralt for elevenes egen tekstkultur og daglige omgang med digitale medier. Her kommer målsetninger om kritisk tenkning fra overordnet del også klart til uttrykk.

Det vil imidlertid fortsatt være mange norskklærere som har behov for ytterligere kompetanse og etterutdanning på dette feltet dersom vi skal gi god undervisning i digitale ferdigheter. For eksempel er formuleringer om å «bruke digitale verktøy kreativt til å skape sammensatte tekster» og «planlegge, utvikle og redigere sammensatte tekster (digitalt)» utenfor mange norskklæreres digitale kompetanse. En kan selvsagt spørre seg i hvilken grad dette skal og bør være en del av norskfagets kjernevirksomhet, men når det er formulert i planen bør en også sørge for at lærerne har nødvendig kompetanse.

Nabospråk ser ut til å bli delvis borte, særlig muntlig forståelse av nabospråkene som overhodet ikke nevnes i forslaget. I den grad dansk og svensk er nevnt i planen, er det knyttet til at elevene skal lese svenske og danske tekster (7. trinn) eller at de skal beskrive og sammenlikne særtrekk ved norsk med svensk, dansk og norrønt (vg2 sf). I kjerneelementet «tekst i kontekst» står det eksplisitt nevnt at elevene skal «utforske og reflektere over skjønnlitteratur og sakprosa (...) på svensk og dansk (...).» Da er det ganske tynt at det i selve kompetansemålene bare er nevnt en gang i hele planen, i ett mål på 7. trinn.

LNU er imidlertid vel så opptatt av den muntlige forståelsen av nabospråkene. Forståelse for dansk og svensk gir nordmenn tilgang til å kommunisere via morsmålet med en gruppe på nærmere 25 millioner mennesker. Da er det trist at undersøkelser viser at de unge raskt går over til engelsk i møte med svensker og dansker. Å kunne bruke morsmålet i møte med andre i Norden utvider også bruksområdet for norsk, noe som igjen bidrar til å styrke morsmålet stilling.

LNU ønsker at muntlig forståelse av nabospråk legges inn på 4., 7., og 10. trinn.: I dag står det for 4. trinn at elevene skal "forstå noe svensk og dansk tale". Det synes vi er et godt kompetansemål på lavere trinn. På 7. og 10. trinn foreslår vi formuleringen "Elevene skal kunne lytte til, forstå og gjengi informasjon fra muntlige tekster på nabospråkene svensk og dansk".